

*Václav
Kliment
Klicpera*

DIVADELNÍ HRY

NAKLADATELSTVÍ HOST

ČESKÁ KNIZNICE

ČESKÁ KNIŽNICE

NAKLADATELSTVÍ
HOST

Václav Kliment Klicpera

DIVADELNÍ HRY

*Žižkův meč / Divotvorný klobouk /
Rohovín Čtverrohý / Veselohra na mostě /
Der Traum — Sen / Každý něco pro vlast!*

PRAHA — BRNO 2018

ČESKÁ KNIŽNICE

Vydávají Nadační fond Česká knižnice, Ústav pro českou literaturu
AV ČR, v. v. i., a vydavatelství Host

www.kniznice.cz

Vychází za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

Publikace vznikla s podporou na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné
instituce 68378068 (ÚČL AV ČR, v. v. i.).

Edice německého znění hry *Der Traum* vznikla za podpory projektu Univer-
zity Karlovy Progres Q10, Jazyk v proměnách času, místa, kultury.

Ediční příprava a vysvětlivky Petra Hesová

Ediční příprava německého znění hry *Der Traum* František Martínek

Český překlad hry *Der Traum / Sen* Lucie Vávrová, František Martínek
a Petra Hesová

Komentář Přemysl Rut

Vědecká redakce Jiří Holý

Editors © Petra Hesová, 2018; František Martínek, 2018

Commentary © Přemysl Rut, 2018

Translation © Lucie Vávrová, František Martínek, Petra Hesová, 2018

Cover art © Poštovní muzeum Praha, 2018

© Nadační fond Česká knižnice, 2018

© Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2018

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2018 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-7577-541-2 (PDF)

ŽIŽKŮV MEČ

FRAŠKA VE TŘECH JEDNÁNÍCH

Osoby

ZACHARIÁŠ Z HUMPOLCE

MARIE, jeho schovanka

POHLTOŇSKÝ, podlejší soused a domácí přítel, padesát let starý

KAREL Z BIRKENŠTAJNU, kovkopecký důstojník v Hoře Kutné
JAN, jeho sloužící

BOHUSLAV SUCHOMÍR LIBOZVUK LÁDOŇ, básník

IVAN, fortnýř, myslivec, sloužící, početvedoucí atd. Zachariášův

KOVKOPOVÉ

Děj se koná na kratičkém panství Zachariášovu as půl hodiny cesty od Hory Kutné.

Jednání první

Letní krajina vůkol zámku Zachariášova. — Vzadu vysoké skály strmí, všelijaké hluboké i mělké rozsedliny působíce. Vpravo i vlevo zahradní stromoví.

SCÉNA PRVNÍ

ZACHARIÁŠ, KAREL

ZACHARIÁŠ *(ručnici jen na vystřelení v ruku, sem tam po skalách leze — konečně zůstane stát a míří)*

KAREL *(nevšimna si jeho, vyběhne rozhorlen s listem v ruce):* — Kyž by se byly všecky naše vrchy, a hora Kutná i s Kaňkem sesypaly naň, kdo první počal psát, a byl tak nástrojem tohoto listu! — Marie, jasnosti má — mé slunce, má nejdražší hvězdo! — Tak je nynější svět — jak srdce vysloví žádost — přicházejí-li žádosti z něho — hned se ženou oči i ruce po ní, neoddechnou, až ji dojdou, a když se podívají několikrát na zralý její plod, opovrhnou ní jako

přečtenou knihou! — Celého císařství stříbrnou hrudu dal bych byl od Marie za list — tu jej mám — plný přemilostných citů — a přece mně každé slovo tolik trnů do prsou vráží, z kolika písmen spleteno jest! (*Čte.*)

„Můj drahý Karle!

Ach! Porad' dívce své, jak si z dnů neskončených hodin a minut nadělati má! — Já umřu chvílí dlouhou! — A ty! — *Co* o tom smejšleti mám? — Došla mne včera zpráva, žes již na čtrnáct dní z Prahy, že nejsi ani tak daleko ode mne vzdálen jako mého ujece zámek od pomezí jeho panství — a přece jsem ani písmenky ještě od Tebe neobdržela! — Piš mně, ó, piš, Karle, Marii brzo, anebo — ó, jak mně mohlo napadnout psaní — *sám* přijď, *sám*, Karle, a to co nejdřív! — Hleď, abys na dobrý způsob přízeň a náchylnost mého ujece získal — však ale — Karle — nechčeš-li zdrtiti naději mou v okamžení prvním — za *Čecha* se vydati hleď! — Bůh milý ví, čím mu který tvůj krajan kdy ublížil — od té doby nenávidí vás, jako protivenství a vádu! — Nedli a pospěš se střelou Milkovou v závod

ku své

Marii.“

(*Složí a zůstane sám nad sebou stát.*)

Pospíším! Pospíším, Marie má! — Ale — jak? — O překřtění není nic! Vydám se mu za bratra *Libušina* — ale jak přijdu do zámku?! — Vždyť jsem tam právě byl, již potřetí dnes! — Byl jsem tam co platen? — Jeho kopuleť myslivec stojí ve vratech jako v nové pasece pařez, a všecka slova má odskakují od něho, až mně brní pysky! — A já se tam *musím* dostat! — *Gyes* ať tam stojí, sto jeho ruk ať

tisíc drží mečů a půl sta jeho hlav ať milion má zubů — pod střechu Mariinu se musím dostat!
(*Chce jít.*)

ZACHARIÁŠ (*mířil až potud. Teď as tři kroky popojde a vystřelí. Vtom se mu noha smekne a on slitne z té skály.*)

KAREL (*se rány tak blízké lekne*): Co to? — Odkud ta rána? (*Všude se ohlíží.*)

ZACHARIÁŠ (*v rozsedlině*): Ovej — lidé, kde jste kdo — smilujte se!

KAREL (*vběhne mezi stromy*): Co slyším? — Loupežníci na někoho vypadli?! (*Vytrhne kord a všude se dychtivě ohlíží.*)

ZACHARIÁŠ: Lidé — tisíc sáhů pod zemí ležím — pomoc!

KAREL (*běží po hlase na skály*)

ZACHARIÁŠ: Ó — to by byla ukrutná smrt! — Ivane! — Mařenko!

KAREL (*na skále*): Ha! Nešťastný cizince, kde byl anjel tvůj strážný!

ZACHARIÁŠ: Ovej — celý díl světa se na mne valí — pomozte!

KAREL: Jsou-li to stěny pro lidské nohy a ruce — pomohu tobě! (*Vstrčí do pošvy kord, shodí klobouk i kabát dolů a ztratí se do skal.*)

SCÉNA DRUHÁ

BOHUSLAV LÁDOŇ (*živá bída, v oděvu těšňoučském, nacpaném popsaným papírem, levou přijde stranou*):

Kde jsem? — Kdoví!

Tu jsou stromy

ourodné!

Kde jsou stromy,

tam jsou domy

outrpné!

Kyž bych tady cíle cesty,

kyž bych došel konce již!

Putujit' tak den dnes šestý —
potem schlíplý jako myš! —
Ha, co vidím? Nejde tamto
člověk v skvostném oděvu?
Ó kyž nese v rohu hojném
básníkovi odlevu!

SCÉNA TŘETÍ

JAN (*přiběhne levou stranou, chtě rychle přeběhnout*)
BOHUSLAV (*mu v cestu vběhne*): Příteli, příteli, stůj,

nad bludem mým se smiluj!
Jakživ jsem tu nešel —
porad', bych vynašel
vlastence slavného,
muže slovoutného,
dobrého nad ovci,
pána na Humpolci?

JAN (*po něm*): Příteli, příteli, stůj,
nad bludem mým se smiluj!
Jakživ jsem tu nešel,
porad', bych vynašel
pána ztřeštěného,
láskou raněného??

BOHUSLAV: Nevím!

JAN: Nevím! (*Hrdě odchází.*)

BOHUSLAV (*se za ním dívá*): Kdo sám neví,
mně nepoví!

(*K papírům.*)

Rekové, strpení mějte,
mečů se nedobývejte!
Dělo se tak Cézarovi,
Pompeju a Attilovi!
Dokud je básník měl v ruce,
nepřišli k výtečné půtce!

Až však ven vyjdete,
pak se mne ujmete!
Kdo mistra vašeho nebude
chválit,
dejte ho sekat a píchat a pálit!

(*Odejde.*)

KAREL (*si pomáhá vzhůru*): Chyťte se mé pravé nohy,
a odpočňte si! — — — Teď mi podejte ruku! —
Probůh, tam netlapte — jestliť to nápraší jen —
dolů mne strhnete s sebou! (*Jeho je již celého
vidět.*)

ZACHARIÁŠ: Buť — — nevydržím to!

KAREL: *Směle* na skálu upřete nohu, již vás nepustím —
tak! — (*Vytáhne ho.*) Bohu budiž chvála, oba
jsme v jistotě zas!

ZACHARIÁŠ (*plný modřin, bez dechu na skálu si sedne*):
— Ah — ah — to bylo leknutí — to byla hrů-
za — celé čtvrt hodiny jsem dolů letěl!

KAREL: Bylo ještě štěstí, že jste se dlouhou chvílí po drně
valil! — *Smrtí* byste to byl zaplatil!

ZACHARIÁŠ: Ach — já to odležím! — Co pozdvižení světa
po sobě zanechalo propastě a hloubky, nepřišel
žádný do takové tísně — a proč!

KAREL: To bych sám rád věděl!

ZACHARIÁŠ: Pro sysla!

KAREL: Není možná?

ZACHARIÁŠ: Pro sysla! — Ta štíhlá titěra přede mnou poska-
kovala jako mladý kamzík! — Brzo dolů, brzo
zas nahoru lítal — nejináč než jako by mé celé
panství na hloubku i na vejšku změřiti chtěl —
vždyť víte, jak sysly čert házívá! — Konečně si
sedne, vystrčí na mne žlutý rypáček a vyšklebuje
zuby, jako by chtěl říci: „Že mne netrefíš?“ —
To mne ještě více podpálilo! — I postavím se na
něj, zamířím si — *spustím* — a vtom se mi pod
nohou utrhne kus drnu a já, beze vší obrany, as

devadesát sáhů do hloubky letím! — (*Vstane.*)
Ó, můj dobrý mládenče, kdyby vás nebylo, ležel
bych tam ještě a zejtra by mne mrtvého našel
můj lid! — *Jak se vám odměním!*

KAREL: Až se já jednou tak hluboko smeknu, vytáhnete
mne zas!

ZACHARIÁŠ: Ó, kdyby se mně toho pánbůh hodně brzo dal
dočkat! — Padněte tam, ještě hloub než já, a dej-
te mne zavolat —

KAREL: Zatím budme rádi, že jsme tenkrát šťastně vy-
klouzli! — Máte daleko domů?

ZACHARIÁŠ: Malý kousek —

KAREL: Tedy vás doprovod' bůh! (*Jde.*)

ZACHARIÁŠ (*ho za ruku chytí*): Jak? — Snad mi chcete ode-
jít? — Vždyť ani nevím, *kdo* je můj vysvoboditel?

KAREL: *Člověk* — více vám není třeba vědět! (*Chce pryč.*)

ZACHARIÁŠ: Ne ne — *to* nemůže bejt! — *Se mnou* musíte na
několik dní —

KAREL: Copak myslíte? Můj ouřad mne nepustí ani na
několik hodin!

ZACHARIÁŠ: Celý svět to musí vědět, jaká láska k bližnímu
ve vašich prsou hoří —

KAREL: Ó, v mém srdci pálá celý Vezuv všelijaké lás-
ky! — Mějte se dobře!

ZACHARIÁŠ: Jenom na hodinku!

KAREL: Ani na minutu!

ZACHARIÁŠ: Není to ani tři sta kroků odtud!

KAREL (*najednou zarazí*): Jak? — *Kdo* není ani tři sta
kroků odtud?

ZACHARIÁŠ: Můj zámek.

KAREL: Váš zámek —?

ZACHARIÁŠ: Nu ano, vždyť jsme na mém panství!

KAREL: Co slyším? — *Kdo* jste?

ZACHARIÁŠ: Kupodivu! Mé jméno je celé české zemi pově-
domo! — Což jste nikdy neslychal o Zachariáši
z Humpolce?

- KAREL: Z Humpolce! — Vy?! — Ujec mé — — lidé praví, že jste také ujec jakéhosi děvčete —?
- ZACHARIÁŠ: To je má Mařenka, ano! Dobrá holka — mé potěšení!
- KAREL: Ó, můj slavný pane Zachariáši — na to bych byl do smrti nepomyslel! — Před pěti lety jsem již slýchal o vás —
- ZACHARIÁŠ: A zajisté vždycky všecko dobré! — Pojdte jen, pojdte!
- KAREL: *Teď* se od vás neoddělím, a kdyby zámek váš ne tři sta kroků, ale tři sta míl byl odtud vzdálen!
- ZACHARIÁŠ: *Tak* jste můj! — Co můj zámek zámkem stojí, nebyl v něm tak vzácný host!
- KAREL: Však ale — *prv* vám svěřím umysl svůj! — Budete-li *potom* ještě —
- ZACHARIÁŠ: Nechte to, až v zámku! — Pojdte, pojdte, až se lépe poznáme! (*Odevede ho.*)

SCÉNA ČTVRTÁ

Pokoj v zámku vysoký a staročeský.

- MARIE (*přijde v zástěrce z kuchyně*): Kdybych jen věděla, s kým Ivan tak dlouho za branou mluvil! — Ptát se ho nechci, aby si mé všetečnosti nepovšiml! — Ach, nepřijde-li Karel brzo, zvadnu v tom vězení jako květina bez slunce a větru! — Není možná, aby mne *tak* miloval, jak vyznávali horoucí rtové jeho! — Ač jest těžko přijít k nám; ale *lístek* by mi mohl vpravit, a kdyby mi jej v noci po káni poslati měl, kterýchž máme u nás více nežli lidí! — Kdyby jen chtěl! — Ta nejnebezpečnější cesta bývá milujícím nejpohodlnější! — Ten ošklivý Pohltoňský je můj protivný *ženich* a po něm — právě *po něm* jsem svému Karlovi poslala psaní!

SCÉNA PÁTÁ

- IVAN (*muž prostřední a tlustý. Nosí vlásenku s copem, jako Zachariáš. Kabát bez šosu s zelenými vejločky. Punšochy nitěné, nad kolenama podvázané, a střevíce*): Dobré jitro, panno Mařenko! — Dnes se milostpán časně odebral na lov — mne nechal doma — kdoví proč!
- MARIE: Abyste se vyspal!
- IVAN: Hehe, pochybuji — když slouha vyhání, nezůstane Ivan nikdy na lůžku! — Bezpochyby žet má milostpán jinou příčinu!
- MARIE: Toť se dá lehce vypočítat! Nejste mu na lovu nic platen!
- IVAN: Hehe — kdopak hledá milostpánovi zaječí stopu? — Kdopak vylez předvčírem na naši lípu, když nám zůstala straka ve vršku viset?
- MARIE: To bych vás byla ráda viděla!
- IVAN: A kdopak konečně nosí za milostpánem postřílenou zvěř, která mnohdykráté až na dvanáct kusů vyroste?
- MARIE (*na straně*): Na sedm vrabců a pět sykorek! (*Nahlas.*) Tedy se tomu sama divím, že vás najednou nechává doma!
- IVAN: Hehe! — Já bych hádal proč — ale — panno Mařenko — neprozradte mne!
- MARIE: Pověděla jsem již někdy něco na vás?
- IVAN: Nikdy, pročž slyšte! — Den zasnoubení vašeho s milostpanem Pohltoňským se do honu blíží!
- MARIE: Jak? — Kdopak ti to povídal, že již brzo umřu?
- IVAN: Že umřete? — Pánbůh nás zachovej — že vás zasnoubí milostpán!
- MARIE: Zasnoubí-li mne bláznovi Pohltoňskému, tedy bude den zasnoubení den poslední mého života!
- IVAN: Ajaj — tak vážný pán —

- MARIE: Vážít bude několik centnýřů, to je pravda!
- IVAN: Jeho život má veliký muž co obejmout — a to se mně u něho nejvíce líbí! — Kdybych já byl neztloust, byl by mne milostpán byl dávno již vyhnal, a vším právem! Hubení muži jsou nestálí jako třtina, protože mají dušičku malou a tenounkou jako kachní brk! — Jaká ctnost se může potom v nich jaksepatří rozložit?
- MARIE: Slyšte, Ivane! — Nerozkázal vám můj ujec, abyste na mne dával pozor?
- IVAN: Nikoli — to bych musil lhát — co jsem povídal, napadlo mi tak včera zničehonic!
- MARIE: Nu — z vašeho ničehonic si tedy také nic nedělám! — Co je nového, Ivane?
- IVAN: Nového? — Nic — to víte, že do našeho zámku nic nového nesmí! — Náš milostpán sem ani novou žemličku nepustí! — A to má také dobře! — Staří Čechové, *to* byli lidé!
- MARIE: Měli boty až nad kolena, v nich ostruhy — po boku meč — na hlavě klobouk — a tak dále! — V našem zámku se také nic neobyčejného nepříhodilo?
- IVAN: Neobyčejného? To jest takového něco, co se nepřihodí každý den?
- MARIE: Ano.
- IVAN: Inu — hehe!
- MARIE: *Co?* — Mluv! — Nechtěl nikdo cizí do našeho zámku?
- IVAN: Hehehe — *chtěl*, panno Mařenko, uhdla jste! — Ale — *já* jsem mu pověděl, zač je toho loket, ten na mne bude pamatovat!
- MARIE: Kdopak to byl? Jak vyhlížel?
- IVAN: Jak vyhlížel? — *Hubeně*, na tom jsem měl dost, z toho jsem hned soudil, že v něm nic dobrého nevězí!

MARIE: Ostatně!

IVAN: Ostatně? — Mladý, hladounký panáček — ač nebyl tak k smíchu vysoustrovaný jako mnozí panáci *nynějšího* kroje! — Na hlavě měl dvourohý klobouk jako loď, na nohou blýsknaté boty, že jsem se v nich zhlídnouti mohl — na těle černý kabát s fialovými vejločky — po boku kord — věřte mně, kdybych musil hádati, soudil bych, že je to voják!

MARIE (*na straně*): Můj Karel od paty až do hlavy. — — A co na tobě chtěl?

IVAN: Na mně? Nic! — On mi raděj dával tři dvacít-níky — panno Mařenko, mně nebylo jináč, než jako bych se skrz kříšťalové okénko na nebeské náměstí díval! — Tu jsem si vzdych a upamatoval se na svá mladá leta, tenkrát těch bělíček bylo jako smetí!

MARIE: Začpak ti to dával?

IVAN: Blázínek, zadarmo! — Chtěl toliko, abych ho do zámku pustil, a sice jen na čtvrt hodinky!

MARIE: Nu?

IVAN: Že prej má s milostpánem co jednat. — Poněvadž ale milostpán doma není, tedy jsem ho ve vší zdvořilosti odbyl a zavřel za ním bránu.

MARIE: A on odešel?

IVAN: I — toto — ani se nehnul! Stál vám jako na silnici sloup! — Za chvílku počne opět zvonit — já nic! — On zvoní opět — já zase nic! — Konečně jsem se ale na něj rozmrzel; odevřu bránu a počnu ho ve vší zdvořilosti plísnit!

MARIE: A on?

IVAN: On se mi klaní — vymlouvá — okolkuje — kde-si cosi! — Naposledy se na mne mrzutě podívá a praví: „Takt' snad aspoň slečna bude doma?“

MARIE: Kdo? Já?

- IVAN: Bezpochyby žeť myslil vás! — — Já mu ale na to nedal ani odpověď a zavřel jsem zas!
- MARIE: Dobřes udělal, tak se zachází s hosty Zachariáše z Humpolce! Ujec bude mít radost, až mu to povím!
- IVAN: Vždyť není milostpán doma!
- MARIE: Nepravíš, že se také na mne ptal?
- IVAN: K vám nesmím žádného pustit!
- MARIE: Jak dávno?
- IVAN: Co mi to milostpán zapověděl!
- MARIE: Tak? — — Hm! (*Oušklebně.*) Za tři dvacítníky bych to byla přece udělala!
- IVAN: I, milostpán by mi za tři dukáty nátisků nadělal!
- MARIE: Milostpán nemusí o všem vědět!
- IVAN: Ne? — On se všeho dozví! — Jakpak ondyno? — Šel navštívit vašeho pana ženicha, Matyáše Pohltoňského, a nechal v mé almaře náhodou své drahé víno. — „Teď se tak brzo nenavráťí,“ pomyslím sám u sebe, „a vševědoucí také není.“ — I upiju toho vína, nic víc než na dva dobré prsty, a co byste řekla? — Sotva se na flaši podíval, *hned* to poznal! — Včera — to víte, že nechce, aby mu kdo do malé zahrádky chodil — také odešel na lov a mne luciper ze všech stran poštuchoval tak dlouho, až — pánbůh s námi, slyšíte ho? (*Běží ven.*)
- MARIE (*ho drží*): Ivane! — Kdyby se na mne ještě jednou ten mladý pán ptal — pusť ho ke mně!
- IVAN: To nemůže bejt! A kdyby sám papež přišel! — Krom pana Matyáše Pohltoňského —
- MARIE: Ten tam může vždycky zůstat!
- ZACHARIÁŠ (*venku*): Ivane, Ivane!
- IVAN: Tu jsem, milostpane! (*Odběhne.*)
- MARIE: Dej bože, aby býval hon jeho šťastný, tak se aspoň uprositi dá a pojede se mnou odpoledne

do Kutné Hory. — Ach, snad *tam* uvidím Karla!
Snad mu budu moci svěřit, že — ah!

SCÉNA ŠESTÁ

ZACHARIÁŠ, KAREL

ZACHARIÁŠ: Jen sem, vysvoboditeli můj! — Tu je cíl a konec naší pouti!

MARIE: Probůh! — Můj Karel!

ZACHARIÁŠ: Mařenko! — Tohoto mladého pána budeš budoucně ctít i milovati jako prvního dobroditele!

MARIE: Jak — můj drahý ujče?

ZACHARIÁŠ: Kdyby nebylo jeho, neměla bys *mne* již, a pročež i podporu silnou. Já jsem byl v nebezpečení tři sta loket hlubokém, v nebezpečení, které ani kamzíkům nepřejí; *on* mi zachoval život!

MARIE: Probůh, můj dobrý ujče, váš život —

ZACHARIÁŠ: Byl již tolik jako neživot! Bez něho bych byl snad teď studená mrtvola! — — Ještě jednou, vítejte mi na zámku humpoleckém, vysvoboditeli můj!

KAREL: Prosím vás, nevynášejte slečně tak vysoko můj skutek! Fortuně toliko náleží vděk, která mne v pravý čas přivedla k tomu! — Ostatně — jest-li zajisté, co jsem učinil, odplaty hodno, budiž mně *to* odměnou hojnou, že mi je povolno patřiti v tvář přemilostnou schovanky vaší!

ZACHARIÁŠ (*k Marii*): Takpak se přece ňáko k němu obrať, Mařenko! (*Nahlas.*) Musíte s ní utrpnost míti, mladý pane! Je trošku stydlavá, protože celý týden nikam nepřijde — ostatně dobré děvče, horlivá Češka! — (*K Marii.*) Spustíš-li pak?!

MARIE: Že nemohu, vysvoboditeli ujce mého, v tomto okamžení najíti slov — budiž vám svědectvím, jak hluboce cítím —

- ZACHARIÁŠ: I *co, cítím* — přestaň mi s tím pražským kořením! — Řekni „děkuji vám“ — a je po všem!
- MARIE: Děkuji vám srdečně a vroucně!
- ZACHARIÁŠ: Ona k tomu přece nějaký ocásek musí přidat!
- KAREL: Já nevím — prosím, drahý pane z Humpolce, nebývala schovanka vaše nikdy v Praze?
- ZACHARIÁŠ: Bývala. Proč?
- KAREL: Protože jsem ji tam často vidíval.
- ZACHARIÁŠ: A ty, Mařenko?
- MARIE: Já jsem pana z Bir — pana —
- ZACHARIÁŠ: Nu — *cos*?
- MARIE: Já jsem ho také často vidívala!
- ZACHARIÁŠ: Tu to máme, naposledy se již dávno znáte? — Hory a doly se nikdy nesejdou, ale lidé se předivně scházejí! — I totě novou radost slyším, dvojnásobně mi to je milo, že mi starý Mařenčin známý tak velké dobrodiní proukázal! — Posadme se, posadme se! — Mařenko, podej nám židličky! — — (*Posadí se.*) Bůh milý ví, *co* mne tak srdečně k vám chýlí, mladý pane — já vás již návidím nade všechny krajany své!
- KAREL: A má touha nejsvětější od dneška budiž, abych se náklonnosti vaší zachoval hodna — kolik dní do roka —
- ZACHARIÁŠ: A tak dále! — Mařenko, čímpak uctíš našeho hosta?
- KAREL: Smím-li prosit, *vaší přítomností*, drahý pane z Humpolce — vy rád *mluvíte*, jak pozoruji, já rád *poslouchám*! — Není-li vám protivna osoba má, zůstaňme několik hodin u sebe a oběma se nám vyplní žádost!
- ZACHARIÁŠ: Pro mne! — Pustme se tedy na jiné pole! — Když jsem býval ve vašich letech, poslal mne otec do Vratislavi — vyť jste také Čech, to se rozumí?
- KAREL (*se lekne*): — Ano — jsem — Čech jsem.

- MARIE (*na straně*): Nebesa, jen teď nám v prospěch
buďte!
- ZACHARIÁŠ: Výborně — *rozený* Čech?
- KAREL: Jak? — Nu, kdo je Čech — je také *rozený* Čech?
- ZACHARIÁŠ: Ne vždycky, ne vždycky! — Nu, to se mi dnes
nemohlo nic slavnějšího přihoditi, nežli že mi
Čech zachoval život! — Ó, Češi mají veliko-
myslnost v krvi! Kde chtějí nebesa hodně mno-
ho dobrého klidit, tam nechají rozsývati Če-
cha! — — Jakpak se jmenujete?
- KAREL (*nesnadně*): Jak — jaké je mé jméno, se bezpo-
chyby ptáte?
- ZACHARIÁŠ: Ano!
- MARIE (*na straně*): Já se třesu!
- KAREL: Jméno — anebo přijmení?
- ZACHARIÁŠ: Obé, obé!
- KAREL: Jmenuji se — Karel — — (*Na straně.*) U čer-
ta — což mi žádné české jméno nepřipadne?
- ZACHARIÁŠ: Ajaj, mladý pane, vždyťpak nebude beze jména,
jako moji holubi?
- MARIE (*rychle*): Copak je vám, pane z Jasanovic, že jste
tak rozržitý?
- ZACHARIÁŠ: Jak? Z Jasanovic?
- KAREL (*se rychle přetváří*): Kdo mne volá? — Co se
stalo?
- ZACHARIÁŠ: Ptal jsem se, jak se jmenujete?
- KAREL: A — tak. — Odpusťte! — Zabral jsem se bez
vůle do myšlínek cizích! — Karel z Jasanovic se
jmenuji.
- ZACHARIÁŠ: Z Jasanovic nad Jizerou?
- KAREL: Nad Jizerou, ano!
- ZACHARIÁŠ: Jak? — Je-li pak ještě otec váš živ?
- KAREL: Chválabohu, živ a zdrav!
- ZACHARIÁŠ: To mne těší! — I převýborně, na vašem zám-
ku jsem často býval! — Všiml-li pak jste si toho
jednotlivého topole pod zahradou?

- KAREL: Stokrát! — Je již silný a nesmírně vysoký!
- ZACHARIÁŠ: Jak? — Vysoký? — To není možná?
- KAREL: Proč?
- ZACHARIÁŠ: Protože byl již před dvaceti lety suchý a zdetlelý! — Totě bych si spíš pomyslnil, že *já* budu ještě jednou mladý a štíhlý, než že se ten sedřený topol bude zelenat! — Copak dělají hodiny na vaší věži? Jdou-li pak opět?
- MARIE (*na straně*): To jsem mu pomohla do pěkných ouzkostí!
- KAREL: Jdou, na minutu! — Náš lid se tomu nesmírně diví; mají prý bejt již tak staré!
- ZACHARIÁŠ: Staré? *Jak*pak mohou *bejt* staré?
- KAREL: Nejméně osm set let!
- ZACHARIÁŠ: Pa pa — před patnácti lety shořela věž i s hodinami!
- KAREL: Nu — ano — stará věž a *staré* hodiny s ní — o těch také mluvím!
- ZACHARIÁŠ: Leda to!
- KAREL: Ó, od té doby co věž shořela i s naším zámkem —
- ZACHARIÁŠ: Jak? Váš zámek že by byl shořel? — Kdypak?
- KAREL: Nu — tenkrát — když hořela věž s hodinami!
- ZACHARIÁŠ: To si vyprosím! To jsem já byl právě při tom! Tenkrát oheň k zámku ani nepřišel! — Vy jste bezpochyby již dávno nebyl v Jasanovicích?
- KAREL: Velmi dávno!
- MARIE (*na straně*): Nikdy!
- ZACHARIÁŠ: Proto! — Inu, mladá paměť ráda zapomíná! — Aj, totě mne trojnásobně těší! Syn mého starého přítele! — Vzpomene-li pak si ještě někdy otec váš na kousky našeho pacholectví?
- KAREL: Skoro každodenně o tom povídá! Vy jste měl bývati obzvláštní liška!
- ZACHARIÁŠ (*se spokojeně směje*): Inu, časem svým — dokud je mladá krev — žádné starosti — teď? — Teď

je mi velmi málo kdy do žertu! — Ale copak, tenkrát byl svět celý jiný! Nynějšímu lidu je marno o tom povídat, jako když hrách na stěnu hází! — Když se tak na vás podívá — mladíci — vy za to již nemůžete! Vy jste s těmito mravy říkáje vyrostli!

KAREL: Ba, bohužel že s nimi pokračovati musím! — Když mi tak někdo vypravuje, když čtu v letopisích, jak vykvetlo Čechům starým z jednohokaždého roku tři sta a šedesáte mile skvělých dní — zaživa bych se mezi ně zahrabati dal!

ZACHARIÁŠ: Ach, milý pane z Jasanovic, kolikrát jsem *já* již nad tím zplakal! Já, jenžto jsem to prorokoval, bránil se tomu, a přece ničemu nepředěšel! — „Jen se chraňte Západu!“ říkával jsem krajanům svým — „Zavoní-li vám jednou, co za Rejnem vykvetlo, pohřbena bude národnost vaše!“ — Kroj, způsob, mravové, obchod a *řeč* dělají *národem* národ! — Ukažte mi jen človíčka z nynějšího městského lidu, který by měl takový kabát jako *já*!? — A *řeč*? Tu dokonce poličkují cizími tyčkami, že má již modřinu na modřině! — Když jsem byl posledně v Praze, padl mi náhodou do oka na jednom domě překrásný nápis, veliký jako prostřední lomenice! — Kýho výra — pomyslím si — co to má bejt? — Vytáhnou brejle — posadím je na nos — dívám se na to — jmenuji písmenu za písmenou — nejsem však v stavu z toho vypravit smysl! — „I, copak to má bejt?“ ptám se dámy mimojdoucí v tureckém šátku — byla to jedna krejčová, jak jsem nápotom vyrozuměl — Ona se na to podívá a čte, jako by to bylo jméno jejího muže! — Arci měl jsem *já* to přečíst, anebo tomu dokonce rozumět, když to bylo *francouzské*!!

SCÉNA SEDMÁ

- IVAN (*přinese lístek zapečetěný*): Zapečetěný list, milostpane!
- ZACHARIÁŠ: Rozpečeť to, Mařenko!
- MARIE (*odevře a přečte*): Pan Pohltoňský je na honě a hodlá k nám dorazit na poledne.
- ZACHARIÁŠ: Výborně! — Ať přijde! — Nastávající manžel mojí Mařenky, mladý pane z Jasanovic.
- KAREL (*se lekne*): Jak?
- ZACHARIÁŠ: Roztomilý mužíček! — Polák — ale jako by byl v českém háji vyrostl! — Ještě o něco tlustší než já — Nu, Mařenko! Hejbej sebou — běž do kuchyně a přichystej svému ženichu něco pro chuť!
- MARIE (*odcházejíc, na straně*): Dva záhony jedu! (*Odejde.*)
- ZACHARIÁŠ: A ty, Ivane, vynesesh ze sklepa flaši černoseckého — ale ne, abys ji zas načal!
- IVAN: Ne! — Pro černosecké mám celou čest! Stane-li se to někdy, tedy je to zajisté něco cizozemského, protože vím, jak to nenávidíte! (*Odejde.*)
- ZACHARIÁŠ: Nu, nu! — *Víno* nám cizozemci ještě mohou posílat — my se s nimi také počestně dělíme o to, co nám melnický pahorek dává! — Ovšem žet toho není mnoho a že v Madritu mnohý pije melnické víno, které ani *Čechy* nevidělo — ale za to my nemůžem!
- KAREL: Vy se již, jak pozoruji, drahý pane z Humpolce, s nynějším světem do smrti nesmíříte!?
- ZACHARIÁŠ: Ne, ne — nikdy! — A kdyby sám Žižka z hrobu vstal a chtěl mne s ním spolčit! — Ach, dobře, že mi to napadá! — Co soudíte o Žižkovi, mladý pane z Jasanovic?
- KAREL: O Žižkovi? — Že byl muž vážný a smělý.

ZACHARIÁŠ: Jen smělý? — Rekovnost sama není rekovnější než on! — Kdyby on byl v těchto válkách žil, byli by Frankové z *Evropy* utekli!

KAREL: To může být!

ZACHARIÁŠ: A po tomto Žižkovi jsem měl *památku*! Můj zámek byl o padesát tisíc prodajnější, dokud ta v něm byla!

KAREL: A sice?

ZACHARIÁŠ: Jeho vojenská rukavice!

KAREL: Jakpak jste o ni přišel?

ZACHARIÁŠ: Bídě — nehodně! — Měl jsem jednou myslivce — Němce! — Byltě čas, kde jsem tyto sousedy naše jako bratry miloval, neboť nás ruka Nejvyššího již dávno sprátelila! — Byl u mne devět let — byl tu druhým pánem — každý koutek ho znal, jako mne! — Jednoho času jsem odjel do Prahy a zdržel jsem se tam několik neděl. — Barnabáš — tak se jmenoval můj myslivec — byl zvyklý vždycky se něčím obírat — a dal se z dlouhé chvíle do stavění holubníku! Když přišlo na dvírka, nevěděl, jak je zavřít. I padla ona mu Žižkova rukavice do oka! Ten nešťastný člověk ji vezme, rozláme a nadělá z ní k holubníku pantů! — Příteli, ze Žižkovy rukavice k holubníku pantů — já jsem myslil, že se *ze mne* rukavice udělá, když jsem to uviděl! — *Hned* mi musil z domu a od té chvíle mi *žádný* jeho krajan na oči nesmí!

KAREL (*na straně*): To je tedy ta příčina nenávisti?! (*Nahlas.*) To musí být ovšem člověku líto!

ZACHARIÁŠ: Jen líto? Já se tomu divím, že jsem již z dešperací neusch jako na jaře sysel!

KAREL: A tato samota vaší bolesti ještě potravu donáš! — Proč nejdete do Prahy?

ZACHARIÁŠ: A co tam budu dělat? Zahálet? Je tam beztoho darmochlebů dost! — *Zlobit* se? — Já jsem

zvyklý, když souseda potkám, stisknouti mu pravici: „Pozdrav tě bůh!“ — *Tam?* Bože mně hříchy odpusť! — Člověk neví ani, jak by pocestného pozdravil! Klaň se jako žid na potkání, měj plné kapsy slov jako kraslice malovaných, líbej ruce lecjakés fifleně, a s kým se sejdeš, za *pána* ho měj! — Jeden napeče ráno dvě nuše žemliček — celý *ostatní* den jest pánem, druhý je ve dne umouněný jako uhlířova podšívka — mluvte s ním večír — je *pánem*, aj, totě ani v Sodomě nebylo!

KAREL: Nu, co se líbání ženských rukou týká, které toho nezasluhují, na to není třeba *do Prahy* se chodit dívat! — V *krajích* toho najdem dost!

ZACHARIÁŠ: Sem tam — ano! — To jsou ale opice a dělají to po těch prvních! — Těm byste mohl namluvit, že přišly punšochy z módy, a zejtra budou chodit všecky až po kolena bosé! — Zkrátka Praha není pro mne! Dlouhá chvíle a zlost by mně zkalily poslední kousek života!

KAREL: Dlouhá chvíle? — Aj, tamť je právě proti ní těch nejlepších prostředků hojnost! — Ve dne jdu na procházku — večír do divadla —

ZACHARIÁŠ: Do divadla? — Tam jsem byl *jednou*, a do smrti mne tam žádný neuhlídá!

KAREL: Proč?

ZACHARIÁŠ: *Zajedno* jsem se musil říkaje o sedadlo prát, které jsem draze zaplatil! A když jsem se tam konečně dodral, byl jsem tam platen jako slepý na trhu! — Předě mnou seděly dvě děvčata, ty měly klobouky jako starobydžovský zvon! — Chtěl-li jsem někdy prokouknout, musil jsem si hlavu vyvrtět z kloubů! — Já mám svůj dvacítiletý klobouk pod paží mačkat, že není ani k bačkoře podoben, a ta nezvedená mládež sedí přede mnou jako dvě hory! — Zadruhé provozovali tenkrátě

právě *Spiknutí v Kamčatce* neboli *Hrabě Beňovský*. — A na *co* jsem se musil dívat — divadlo má šlechtiti mravy — bodejž vás napravil bůh! — Dceruška vynakládala všecku důvtipnost, aby oklamala otce — konečně se pověsí tulákovi na krk a chce s ním přes hory a doly!

SCÉNA OSMÁ

MARIE (*v tichosti přijde a postaví se ku Karlovi*)

KAREL: Nu! — Kde to je často, může si člověk kus vybrat?

ZACHARIÁŠ: A co si vyberu? — Zpěvohru? — Jeden nebo dva zpívají hezky — ti druzí kokrhají jako můj kohout! — Veselohru? — Tam mne chtějí vyrážet honěním, práskáním, anebo tlučením talířů a sklenic, takovou komedii si mohu udělat doma! — Truchlohru? — Ta přichází dokonce v zkázu! Neuhodí-li sebou hrdina as sedmkrát o zem, až se celé lešení zatřese, žádnému se to nelíbí! — Ne ne! — Tam mne také již žádný nedostane! — Afanasia — nebo jak se ta nezdrárná dceruška jmenovala — mne navěky zahnila! — Kdyby mi to má *schovanka* udělala, utrejchu bych jí dal!!

KAREL (*se zarazí a začervená*): Slečno! — Mohla byste s to býti?

ZACHARIÁŠ: A, také již mnoho ryzosti do sebe nemá. — Čert mně tu radu dal, že jsem ji celých pět let nechal v Praze! Již *mne* ani dobře nezná! — Uvěřil-li pak byste tomu, mladý pane z Jasanovic, že se mi opovážila svěřit, že miluje jakéhosi Němce?

KAREL: Pročpak ne? — Slečna je dospělá panna — a *co* se láska na to ptá, pod jakou střechu ji posílá Láda? — Milkovo žezlo dosahuje od východu až k západu a od poledne až k půlnoci!